

UKÁZKA 1

Thomas Tracy měl tygra.

Vlastně šlo o černého pantera, ale co na tom, pro Tracyho to byl tygr.

Měl krásné bílé zuby.

Takto Tracy svého tygra získal:

Když mu byly tři roky a věci kolem sebe poznával podle zvuků, tu kdosi řekl tygr! Ať už tygr! bylo cokoli, Tracy to chtěl.

Jednoho dne se Tracy s tátou procházel po městě, když uviděl cosi za výlohou rybárny.

"Kup mi toho tygra." řekl.

"To je rak." opravil ho táta.

"Tak to nechci." řekl Tracy.

O pár let později navštívil s mámou zoo a v kleci viděl skutečného tygra.

Vypadal jistě nejtygrovatěji ze všech tygrů, ale jeho tygr to nebyl.

V dalších letech spatřil Tracy mnoho obrázků, slovníků, encyklopedií a filmů s těmi nejroztodivnějšími druhy zvířat. Vykračovalo si tam mezi nimi i dost černých panterů, ale o žádném z nich by Tracy nemohl říct, že je to jeho tygr.

Až jednoho dne si zašel Tracy do zoo sám. Bylo mu tehdy asi patnáct, pokuřoval cigaretu a koukal po holkách, když tu najednou stanul konečně před svým tygrem.

Byl to rozespalý černý panter, který se právě probudil, zvedl hlavu, zpřímá se na Tracyho zadával, stoupl si na všechny čtyři a řečí černých panterů pozdravil, což znělo asi takto: Uajíí, pak popošel k mřížím klece, na chvíli se zastavil, s očima stále upřenýma na Tracyho, a zas se líně vrátil k místu, kde až dosud spal. Tam sebou žuchnul a zahleděl se kamsi do dálky prostoru, do dálky tolika mil a let, kolik mil a let prostor má.

Ted' zas pro změnu zíral Tracy na černého pantera. Zíral tak upřeně asi pět minut. Pak odhodil cigaretu, odkašlal si, vyplivl slinu a vyšel ze zoo.

"Tohle je můj tygr." řekl si.

Nikdy se již do zoo nevrátil, aby si tygra ještě jednou prohlédl. Nebylo to nutné. Měl ho. Měl ho celého a se vším všudy za těch pět minut, kdy ho viděl, jak odevzdaně hledí do nekonečného prostoru s výrazem té strašlivé tygří pýchy.

UKÁZKA 2

Čas od času zabloudily oči Tracyho tygra po okolí v naději, že zahlédnou mladou tygřici, jejíž chování a způsoby by byly vhodné pro cokoli, co by z jejich setkání mohlo vzejít. Ale ať sedával jak se díval, většinou žádnou nespatriil. Většinou viděl jen samé pouliční kočky. Při těch několika vzácných příležitostech, kdy mu do oka padla přece jen opravdická tygřice, měl tygr právě kamsi velice naspěch a času mu zbývalo jenom tolik, aby se stačil ještě v běhu ohlédnout a podívat se za ní. Bylo to smutné a nikam to nevedlo a tygr o tom musel začít.

"Uáááh," řekl.

"Co říkáš?" zeptal se Tracy.

"Uááhm."

"Nerozumím ti."

"Suamááh."

"Co je to?"

"Samachám."

"Znamená to něco?"

"Achsamachám," říkal trpělivě tygr.

"Mluv pořádně, když chceš něco říct," zlobil se Tracy.

"La," řekl tygr.

"To je skoro francouzsky," řekl Tracy. "Mluv normálně. Víš, že francouzsky neumím."

"Lásal."

"Laso?"

"Sa," řekl tygr.

"Nezkracuj slova, spíš je prodlužuj, ať ti můžu rozumět," poprosil ho Tracy.

"S," řekl tygr.

"Umíš mluvit líp," řekl Tracy. "Buďto mluv, nebo buď zticha."

Tygr zůstal zticha.

Tracy přemýšlel, co chtěl tygr říct, a najednou na to přišel.

Stalo se to v době polední přestávky. Tracy stál na schodišti před vchodem podniku Otto Seyfanga, vyhříval se na slunci a poslouchal Nimma, Peberdyho a Ringerta, jak si povídají o věhlase, kterého se jim ve světě kávy za ta léta věrného ochutnávání dostalo. Tu a tam se i Tracy snažil vpadnout dohovoru zmínkou o písničce, kterou právě píše, ale nikdy se mu to docela nepodařilo.

Snažil se přijít na to, co tygr říkal, když tu najednou vidí, jak po Warrenově ulici kráčí dívka v žlutých přiléhavých pletených šatech. Jak hřívá bohaté černé vlasy jí volně splývají k ramenům. Vyzařoval z nich život a praskala v nich elektřina. Svaly Tracyho tygra se napružily, jeho štíhlá hlava se vytáhla směrem k dívce, jeho ohon se napřímil, ztuhnul a jen nepatrně se zachvíval, a odkudsi z hloubi tygra se vydralo divoké Uajíí.

Ochutnávači kávy, kteří zaslechli to zaržání, se s údivem obrátili k Tracymu, protože ještě nikdy v životě podobný zvuk neslyšeli.

"Aha," řekl Tracy tygrovi, "už to mám."

"Uajíí," opakoval tygr jakoby v bolesti a hlava se mu vytáhla ještě dál. Tracyho oči se ponořily do očí té dívky. Obojí, ten výkřik i to ponoření, proběhlo současně. Dívka slyšela ten výkřik a přijala Tracyho oči, téměř se zastavila, téměř se usmála, nalehla těsněji na své žluté pletené šaty a odtančila dále po Warrenově ulici, jen tygr teskně kňučel.

UKÁZKA 3

"Rozumíte psychiatrii?" zeptal se Tracy.

"Psychiatrii ne," řekl dr. Pingitzer. "Lidem - maličko, maliličko. Každý den, každý rok víc a víc maliličko. Proč? Lidi jsou těžký. Lidi jsou lidi. Lidi jsou zábava, hra, fantazie, kouzla a čáry máry. Aha! Lidi jsou bolest a nemoc, šílenství a ublížení, lidi zraňují lidi, zabíjejí lidi, zabíjejí sebe. Kde je zábava, kde hra, kde fantazie a čáry máry? Psychiatrii já nenávidím. Lidi miluju. Bláznivé lidi, krásné lidi, zklamané lidi, nemocné lidi, zlomené lidi, zničené lidi. Takové lidi miluju. Proč? Proč pro lidi ztratila se zábava, proč hra, fantazie, kouzla a čáry máry? Proč? Aha? Peníze?" Usmál se. "Já myslím. Ano. Peníze. Je láska ty peníze? Je krása ty peníze? Je zábava ty peníze? Kde jsou peníze? Nevím. Teď žádná zábava. Teď práce. Práce. Tygr. Tygr."

"Znáte tu básničku?" zeptal se Tracy.

"Ona je básnička?" řekl dr. Pingitzer.

"Ovšem."

"Jaká básnička?"

"Tygře, tygře planoucí," řekl Tracy,

"lesem černým za noci,

čí ruka nesmrtelná stvořila krásu

tak děsivou?"

"Aha. Je to dál?" zeptal se dr. Pingitzer.

"Ano. Pokračuje to," řekl Tracy, "jen jestli si vzpomenu."

"Prosím," řekl dr. Pingitzer.

"Kde oheň tvých očí plál?" recitoval Tracy.

"U nebe či v jícnu skal?

Kdo na křídlech dal se v let

a trouf si pro něj doletět?"

"Ho, hó," zvolal dr. Pingitzer. "Taková básnička a já ho sedmdesát dva

roky neznal! Kdo to dělal?"

"William Blake," řekl Tracy.

"Bravo, William Blake!" řekl dr. Pingitzer. "Ještě dál?"

"Ano," přikývl Tracy. "Jak jen to bylo? Už vím."

Čípak um a čí síla

srdce tvé oživila?

A když to srdce začlo bít,

kdo nebál se je uchopit?"

"Ještě dál?" zeptal se doktor.

"Teď už to mám, myslím, celé," řekl Tracy.

"Kdo do pece tvůj mozek dal?

A kladivem tě vykoval?

Na kovadlinu když tě nes,

kdo nepocítil hrůzný děs?

Když hvězdy seslaly houf střel,

pláč vesmír pozastřel,

zda usmál se nad dílem svým?

Beránka tvůrce - byl tvůrcem tvým?

Tygře, tygře planoucí,

lesem černým za noci,

čí ruka nesmrtelná

tvou hrůznou krásu stvořila?

Tracy dorecitoval.

"To byla celá básnička," řekl.

"Aha," řekl dr. Pingitzer. "Děkuju pěkně. Tu básničku už od chlapectví vy znáte, ano?"

"Ano," přikývl Tracy. "Umím ji už od tří let."

"A rozumíte jí?" zeptal se dr. Pingitzer.

"Ničemu nerozumím," řekl Tracy. "Ale ta básnička se mi líbí."

"Ja, aha. Pravda."

Starý pán se otočil ke dveřím.

"Moc - moc - moc -

" řekl. "Teď dvě otázky. Jedna. Váš tygr je co?"

"Můj tygr," odpověděl Tracy.

"Dva," řekl dr. Pingitzer. "Tygr na ulici je co?"

"Myslím," řekl Tracy, "že včera večer v cirkuse napadl ten černý panter ošetřovatele, pokousal ho a utekl. To se stává. Teď je zraněný a pobíhá po New Yorku. Možná že ve strachu někoho zabije, jestli bude muset. Ale i ten černý panter, co pobíhá volně po městě, je můj tygr."

UKÁZKA 4

Viděli, jak ze dveří vyšel Tracyho tygr a postavil se k nohám Lauře Luthyové.

Byl to černý panter s poraněnou pravou přední tlapou. Až na tu poraněnou tlapu to byl nejkrásnější černý panter, jakého kdo kdy spatřil.

Viděli, jak Tracy, Laura Luthyová a Tracyho tygr odcházejí společně po Warrenově ulici. Viděli je, jak vcházejí do krámků, ve kterém byly po stěnách rozvěšeny obrazy zvířat.

Za chvíli spatřili, jak Tracy a Laura zas vyšli z krámků a odcházejí kamsi směrem k dokům na konci Warrenovy ulice.

A viděli, že tygr už s nimi není.

Bly a Huzinga seběhli dolů, vyběhli z domu na ulici, přeběhli ulici a vběhli do krámu. Splicer a Slew už tam stáli a čekali na ně.

"Který z vás je Slew?" zeptal se Bly.

"To jsem já, pane," odpověděl jeden z mužů.

"V pořádku," řekl Bly. "Teď mi přesně vyličte, co jste viděl."

"Viděl jsem mladého muže a mladou ženu, kteří sem přišli, prohlédli si všechny obrazy, co visí po stěnách, a zase odešli," řekl Slew.

"Nic jiného?" zeptal se Bly.

"Ne."

"Vy jste Splicer?" obrátil se Bly na druhého muže. "Řekněte mi přesně, co jste viděl vy."

"To samé, pane."

"Nic jiného?"

"Ne."

"Vraťte se na stanici, prosím," nakázal jim Bly.

Oba policisté vyšli z krámu.

"Tak co?" podíval se Bly na Huzinga. "Co vy na to?"

"Nevím," odpověděl Huzinga. "Vy jste přece toho tygra viděl, nebo ne?"

"Viděl jsem ho," řekl Bly.

"Neříkáte to jen tak, že ne?" ptal se Huzinga. "Viděl jste, jak otevřel dveře, viděl jste, jak vyšel tygr a postavil se vedle ní, viděl jste to přece?"

"Ano, viděl jsem to všechno."

"Splicer a Slew tygra neviděli," řekl Huzinga.

"Ne, neviděli," řekl Bly.

"A tygr zmizel."

"Ano, zmizel."

"Co se s ním mohlo stát?" ptal se Huzinga.

"Nevím," řekl náčelník.

"Jestli proti tomu nic nemáte, šéfe," řekl Huzinga, "vzal bych si na zbytek dne volno."

"Vaše práce je skončená," řekl náčelník Bly. "Kam chcete jít? Na fotbal?"

"Ne," řekl Huzinga. "Už bych chtěl být doma. Nemůžu se dočkat, až zase uvidím ženu a děti."

"Dobrá," řekl náčelník. "Tak už jděte."

Huzinga si ještě prohlédl všechny obrazy v místnosti, pak vyšel z krámu a zamířil k domovu. Potom si prohlédl všechny obrazy i Bly. Musel se ještě vrátit a naposled se podívat na reprodukci ukazující spícího Araba na poušti, nad nímž důstojně bdí mohutný lev.

Pak také opustil krátek a namířil si to domů.

A tak se končí příběh o Thomasu Tracym, Lauře Luthyové a tygrovi, jenž je láska.

UKÁZKA 5

Proč má William Saroyan tygry rád (doslov Martina Hilského ke knize Tracého tygr)

Tracého tygr je černý panter, který uteče z cirkusu. Tracého tygr je láska. Tracého tygr je sen, touha a radost. Tracého tygr je Laura Luthyová.

Tracého tygr je alkoholický nápoj za pětadvacet centů. Tracého tygr je

nafukovací hračka pro děti. Tracého tygr je senzace v novinách, puma nabarvená na černo a veliký černý kocour. Tracého tygr je zkratka všechno možné, nejvíc ze všeho je však něčím uvnitř Tracého.

Tohoto tygra, nejdůležitějšího tygra v celé knížce, má vlastně na svědomí William Blake. William Blake ovšem nemohl tušit, když psal svou krásnou báseň o tygrovi, o onom tygrovi, jenž se stal pro celé čtenářské generace ztělesněním životní síly a energie, že jeho tygr oživne a vlezl si do tříletého Thomase Tracého z Fresno, stát Kalifornie. Nemohl tušit, jaké potíže bude Thomas Tracy s jeho tygrem mít. Kdy by to byl tušil, třeba by svou báseň nebyl vůbec napsal. Stačilo skutečně málo k tomu, aby život Thomase Tracého plynul klidně a pokojně, bez vzruchu, strážní a nezáviděníhodných šlamastyk. Stačilo například, aby nikdy o žádném Blakeovi a jeho básni neslyšel. Přečteme-li si Saroyanův příběh jako příběh mravoličný a zamysleme-li se nad tím, jaké výhody má ten, kdo nemá tygra, vyplyne nám z knížky několik ponaučení, jak se vyvarovat potíží:

Předně nenaslouchejme ve třech letech básni Williama Blakea Tygr. V patnácti nechodme do zoo, nekuřme tam cigarety a nepokukujme tam po holkách ani po zvířatech v pavilónu šelem.

Nechtějme se v jedenadvaceti stát ochutnávačem kávy, když na to padesát lidí před námi padesát let čeká.
Nenamlouvejme si dívky v žlutých pletených šatech a s černou hřívou. Otcové krásných dívek ve žlutých pletených šatech necht' neodcházejí z domu pro zmrzlinu a nenechávají manželky o samotě s mladíky typu Thomase Tracyho. A vy, matky černovlasých krasavic, nedávejte mladíkům čokoládové bonbóny ani polibky v přítomnosti svých dcer.
Vy pak, sličné krásky, neodcházejte pro vysvědčení z krasopisu, když vás přijde navštívit mladík s tygrem.
Konečně vy, černí panteři, zůstaňte pěkně v kleci v zoo nebo v cirkuse a nerušte svými neuváženými činy veřejný pořádek.
S největší pravděpodobností lze předpokládat, že kdyby se byl Thomas Tracy, Laura Luthyová, její otec, její matka, jakož i černý panter chovali podle těchto pokynů, nevznikly by v Saroyanově knížce žádné potíže ani Tracyho tygr.

Zdroje:

1. SAROYAN, W.: *Tracyho tygr*. 2. vyd. Praha: Argo, 1995, s. 9 - 11. ISBN 80-85794-73-x.
2. Tamtéž, s. 26 - 29.
3. Tamtéž, s. 73 - 77.
4. Tamtéž, s. 138 - 141.
5. HILSKÝ, M.: Proč má William Saroyan tygry rád. In: SAROYAN, W.: *Tracyho tygr*. 2. vyd. Praha: Argo, 1995, s. 144 - 146. ISBN 80-85794-73-X.
6. <http://mujweb.cz/www/slamoun/tracy.html> [cit. 2008-9-22] celý text knihy
7. <http://fan.mysteria.cz/fantasy/spisovatele/saroyan/tygr.htm> [cit. 2008-9-22]